

40. BÖLÜM

MINİMAL İNVAZİV CERRAHİ (ENDOSKOPIK SİNÜS CERRAHİSİ)

*Fatih Mehmet HANEĞE¹
Serdal ÇELİK²*

Giriş

İlk kez Messenklinger'in 1980'li yılların sonlarında tarif ettiği ve sonra Stamberger'in dünyaya tanıttığı endoskopik sinüs cerrahisi, 1990'lı yıllardan itibaren, endikasyon ve uygulama alanı giderek artan ve günümüzde çok başarılı bir şekilde uygulanan bir cerrahi olmuştur. Zaman içerisinde sinüs patolojilerinde cerrahi müdahale yöntemleri özellikle endoskop tekniğinin kullanılması ile çok büyük oranda değişim göstermiştir. Geçmişte lokalize sinüs patolojilerinde dahi daha agresif teknikler kullanılırken endoskop sistemlerinin gelişmesi ile bu teknikler artık kullanılmamaya başlanmıştır. Hatta günümüzde sadece burun deliğinden bir kamera aracılığı ile girilerek kafa tabanına yerleşmiş tümörlerin cerrahisi ve rekonstrüksiyonu dahi yapılabilmektedir. Bu nedenle minimal invaziv cerrahi açısından endoskopik sinüs cerrahisi iyi bir örnek teşkil etmektedir. Bu yazımızda Kulak Burun ve Boğaz Hastalıkları kliniğinde sıklıkla kullanılan endoskopik sinüs cerrahisinin cerrahi öncesi klinik anatomi ve fizyoloji ile birlikte endoskopik sinüs cerrahisi teknikleri ve komplikasyonlarından bahsedilecektir.

¹ Uzm. Dr., Drhanege Klinik, İstanbul, hanege@hotmail.com

² Uzm. Dr., Sarıkamış Devlet Hastanesi, Kars, serdal.celik77@hotmail.com

KAYNAKÇA

1. Lane AP. Nasal anatomy and physiology. *Facial Plast Surg Clin North Am.* 2004;12(4):387-390
2. Swift AC. Functional endoscopic sinus surgery. *Br J Hosp Med.* 1996;55(9):554-558.
3. Pradhan B, Thapa N. Functional Endoscopic Sinus Surgery (FESS). *JNMA J Nepal Med Assoc.* 2006;45(164):337-341.
4. Rice DH. Endoscopic sinus surgery. *Otolaryngol Clin North Am.* 1993;26(4):613-618.
5. Sonone J, Solanke P, Nagpure PS, Garg D, Puttevar M. Effect of Anatomical Variations of Osteomeatal Complex on Chronic Rhinosinusitis: A Propective Study. *Indian J Otolaryngol Head Neck Surg.* 2019;71(Suppl 3):2199-2202.
6. Chandra RK, Pearlman A, Conley DB, Kern RC, Chang D. Significance of osteomeatal complex obstruction. *J Otolaryngol Head Neck Surg.* 2010;39(2):171-174.
7. Melén I. Chronic sinusitis: clinical and pathophysiological aspects. *Acta Otolaryngol Suppl.* 1994;515:45-48.
8. Chong VF, Fan YF, Lau D, Sethi DS. Functional endoscopic sinus surgery (FESS): what radiologists need to know. *Clin Radiol.* 1998;53(9):650-658.
9. Aygun N, Zinreich SJ. Imaging for functional endoscopic sinus surgery. *Otolaryngol Clin North Am.* 2006;39(3):403-vii.
10. Hosemann W, Göde U, Wigand ME. Indications, technique and results of endonasal endoscopic ethmoidectomy. *Acta Otorhinolaryngol Belg.* 1993;47(1):73-83.
11. Stammberger H, Posawetz W. Functional endoscopic sinus surgery. Concept, indications and results of the Messerklinger technique. *Eur Arch Otorhinolaryngol.* 1990;247(2):63-76.
12. Onerci M, Endoskopik Sinüs Cerrahisi. *Kutsan Ofset.* Ankara 1996; 32-42
13. Duncavage JA. Complications in endoscopic sinus surgery. *Curr Opin Otolaryngol Head Neck Surg.* 2004;12(1):1-2.
14. Halderman AA, Sindwani R, Woodard TD. Hemorrhagic Complications of Endoscopic Sinus Surgery. *Otolaryngol Clin North Am.* 2015;48(5):783-793.
15. Gantz O, Danielian A, Yu A, Ference EH, Kuan EC, Wrobel B. Sinus irrigation penetration after balloon sinuplasty vs functional endoscopic sinus surgery in a cadaveric model. *Int Forum Allergy Rhinol.* 2019;9(9):953-957.